

II.5150.9.2014.MM

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości -
Prokurator Generalny

[*Szanowny Panie Ministrze*]

W wystąpieniu z dnia 29 kwietnia 2016 r., Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Pana Ministra z prośbą o rozważenie zainicjowania nowelizacji art. 245 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, tak by prawo do adwokata lub radcy prawnego dla zatrzymanego było w pełni urzeczywistnione w praktyce, bez żadnych okoliczności dyskryminujących oraz o poinformowanie o stanowisku zajęтым w sprawie.

Rzecznik podniósł między innymi, że obowiązujące przepisy nie precyzują form, w jakich zatrzymany może realizować przysługujące mu prawo dostępu do adwokata. Obowiązujący art. 245 § 1 k.p.k. stanowi jedynie, że zatrzymanemu, na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontakt z adwokatem bądź radcą prawnym, a także bezpośrednią z nim rozmowę. W praktyce nie jest jasne, czy zatrzymany może realizować prawo dostępu do adwokata także na odległość, w formie rozmowy telefonicznej. Doświadczenie pokazuje natomiast, że w praktyce się to nie zdarza.

Obowiązujące przepisy zezwalające na kontakt telefoniczny z adwokatem odnoszą się wyłącznie do osób tymczasowo aresztowanych i skazanych (por. art. 217 c § 1 pkt 1 k.k.w.). Uzasadnione byłoby zatem doprecyzowanie obowiązujących przepisów poprzez wskazanie, że zatrzymany może kontaktować się z adwokatem także korzystając z aparatu telefonicznego. Obecne brzmienie art. 245 § 1 k.p.k. może w praktyce prowadzić do

sytuacji, w których w zależności od zaplecza techniczno-organizacyjnego bądź stanowiska organu dokonującego zatrzymania, możliwość realizacji prawa do kontaktu z adwokatem nie będzie identyczna. Pozostawienie zaś w gestii organów zatrzymujących rozstrzygnięcia o sposobie realizacji prawa do kontaktu z adwokatem „w dostępnej formie” jest wysoce niepożądane i może niewystarczająco zabezpieczać interesy zatrzymanych.

Należy podkreślić, że zatrzymanemu przysługuje prawo do obrony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2004 r., sygn. akt V KK 194/03), zaś efektywna realizacja prawa do kontaktu z adwokatem jest niezbędna także z uwagi na to, że moment zatrzymania w większości przypadków poprzedza późniejsze przedstawienie zatrzymanemu zarzutu popełnienia przestępstwa. W praktyce zdarzają się przypadki, gdy ze względu na brak formalnego statusu podejrzanego, zatrzymanym odmawia się skorzystania z gwarancji procesowych przynależnych osobom, mającym już status podejrzanego. Zatrzymany może nie mieć pewności co do tego, w jakim charakterze będzie przesłuchiwany - świadka, czy podejrzanego - a co bardziej istotne, od jakich okoliczności będzie to uzależnione. Na jego sytuację w istotny sposób wpłynąć może zakres informacji, jakie przekaże w trakcie nieformalnego tzw. rozpytania. Z perspektywy osoby zatrzymanej, zatrzymaniu towarzyszy ogromna niepewność i presja psychiczna z nim związana, a co za tym idzie niezdolność do właściwej i rzetelnej oceny własnego położenia. Z tego względu konieczne jest istnienie realnej możliwości kontaktu i rozmowy z adwokatem. Zatrzymany potrzebuje bowiem pomocy podmiotu niezależnego od organu dokonującego zatrzymania, organów ścigania i sądu, potrzebuje kontaktu z osobą, która dobrze poinformuje go o jego prawach i obowiązkach, której będzie mógł zaufać. Jedynie wtedy, kiedy zatrzymanemu zapewni się zapoznanie się z poradą prawną odnoszącą się do całokształtu skutków, które może nieść dla niego sprawa - nie tylko tych krótkoterminowych - może on realizować swoje prawo do obrony zgodnie ze swoim rzeczywistym interesem procesowym.

W związku z tym, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie zainicjowania nowelizacji art. 245 § 1 k.p.k., celem urzeczywistnienia w praktyce prawa zatrzymanego do adwokata lub radcy prawnego.

W powołanym na wstępie wystąpieniu, Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się również do Pana Ministra z prośbą o poinformowanie, na jakim etapie znajduje się proces

implementacji do polskiego porządku prawnego przepisów Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumienia się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz. U. UE z 2013 r., L 294/1) i jakie zmiany prawa przewidziane są w tym zakresie.

Powyższa dyrektywa gwarantuje istotne uprawnienia dla osób zatrzymanych, podejrzanych i oskarżonych. Biorąc pod uwagę fakt, iż termin jej implementacji upłynął w dniu 27 listopada 2016 r., zwracam się z uprzejmą prośbą o udzielenie Rzecznikowi Praw Obywatelskich informacji na temat etapu procesu implementacji oraz zmian w prawie jakie się z nią wiążą.

(-) [*Stanisław Trociuk*]